	9. Sh.D.Ergashxodjayeva. Xalqaro raqobat. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2013 y.-328 b. 10. M.T.Yaxshiyeva. Hozirgi zamon raqobat nazariyasi. O'quv qo'llanma. –T.: TDIU, 2019. – 280 b. **INTERNET SAYTLARI:** 1. www.gov.uz www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 2. www.gkk.uz O'zbekiston Respublikasini Xususiylashtirilgan korxonalarga ko'maklashish va raqobatni rivojlantirish davlat qo'mitasi sayti. 3. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 4. www.economist.com 5. www.webofscience.com
7.	Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
8.	**Fan modul uchun ma'sul:** S.B.Boboqulov – SamISI, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
9.	**Taqrizchilar:** **N.U.Arabov** Sh.Rashidov nomidagi SamDU qoshidagi inson resurslarini boshqarish va mahalla taraqqiyoti instituti, "Inson resurslarini boshqarish" kafedrasi mudiri, professor, iqtisodiyot fanlari doktori (tashqi). **Shavqiev E.** – SamISI, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi professor v.b., i.f.n. (ichki)

23

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori
M.E. Po'latov

2024 yil "29" avgust

Ro'yxatga olindi: № MD-70310102
2024 yil "29" avgust

RAQOBAT STRATEGIYASI

FANINING

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	300000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi:	310000 – Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar
Magistratura mutaxassisligi:	70310102 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

SAMARQAND – 2024

Fan/modul kodi	O'quv yili 2024 - 2025	Semestr 3	ECTS –Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4
1 Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Raqobat strategiyasi	72	108	180

I. FANNING MAZMUNI.

2 **Fanni o'qitishdan maqsad**–magistrlarda mamlakatimiz iqtisodiyotini yuksaltirishda ishlab chiqaruvchi va xizmat ko'rsatuvchi korxonalarda raqobat muhitini to'g'ri tahlil qilish, baholash va samarali faoliyatini ta'minlash yuzasidan bilimlarini chuqurlashtirish hamda fanni nazariy va amaliy jihatdan o'rgatish shuningdek, mazkur fan bo'yicha mustahkam bilim va ko'nikmalarni shakllantirish.

Fanning vazifasi–uni o'rganuvchilarga g' g' raqobat muhitini shakllantirish bo'yicha raqobat strategiyasini ishlab chiqish, sifatli Iqtisodiyotda amal qiluvchi erkin raqobat muhitini yaratilishi va monopoliyaga qarshi siyosatning takomillashuv darajasiga uzviy bog'liqlash. Iqtisodiyotda vujudga keladigan ayrim nomutanosibliklarni o'z vaqtida va muvaffaqiyatli bartaraf etishda, hamda mamlakatda raqobat muhitini rivojlantishda to'siq bo'la oladigan mavjud muammolarning aniqlansh va hal qilinishi usullaridan foydalanish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan magistrlarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, raqobat muhiti va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

II. ASOSIY NAZARIY QISM (MA'RUZA MASHG'ULOTLARI)

II.I. FANNING TARKIBIGA QUYIDANI MAVZULAR KIRADI

1-mavzu. Raqobat nazariasi evolyusiyasi

Fanning predmeti, maqsadi va vazifalari. Raqobat, raqobatbardoshlik, monopoliya tushunchasi, maqsadi va strukturasi. Raqobatning iqtisodiy mazmuni va shakllanishining asosiy tamoyillari, raqobatning bosqichlari va vazifalari hamda raqobat turlari va usullari.

2-mavzu. Mukammal va nomukammal raqobat nazariyalari

Mukammal raqobat tushunchasi mazmuni. Mukammal raqobatdagi bozor modeli shartlari, nomukammal raqobat turlari, amalga oshish sabablari, monopoliyaning iqtisodiy asoslari va turlari. Iqtisodchi olimlarning raqobat to'g'risida iqtisodiy qarashlari va nazariy fikrlari tavsifi.

3-mavzu Raqobat kuchlari nazariyasi

M.Porterning raqobatning besh kuchi nazariyasi, korxona (firmada) raqobat tahlilida SWOT analizini qo'llash va amaliyotga joriy etish yo'llari, Korxona (firmada) raqobat tahlilida "McKinsey 7S" tahlil modelini qo'llash. «Ракобат»нинг турли иқтисодиёт шароитларидаги қиёсий тавсифномасини bilish, сотувчиларнинг бозордаги хукмронлиги hamda Янги ракобатчиларнинг пайдо бўлиш хавфини to'g'ri baholash.

4-mavzu. Raqobatbardoshlik va uning namoyon bo'lish shakllari

Raqobatbardoshlik tushunchasining iqtisodiy mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari, raqobatbardoshlikni tamoillari, raqobatbardoshlikni tavsiflovchi muhim ko'rsatkichlar, ko'rsatkichlarni namoyon bo'lishi, tahlili va makroiqtisodiy, mezoiqtisodiy va mikroiqtisodiy darajadagi raqobatbardoshlikni baholash.

5-mavzu. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini baholashga nisbatan uslubiy yondashuvlar

Raqobatbardoshlik darajalari, миллий иқтисодиётнинг ракобатбардошлиги, Иқтисодиётнинг ракобатбардошлиги намоён бўлишнинг кўп даражали шакллари tovar raqobatbardoshligini baxolash bosqichlari, raqobatbardoshlikni shakllantirish va rivojlantirishning M. Porter modeli (milliy romb), М.Портернинг ракобат устуншиклари ромби.

6-mavzu. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishning ijtimoiy omillari

Inson kapitali rivojlanishining nazariy asoslari, меҳнатга хак тўлашни бошкариш тизими, меҳнат самарадорлигини ошириш, milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishda inson taraqqiyoti konsepsiyasining roli, Жамиятнинг ривожланиш стратегияси, ta'lim milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishning omilli sifatida va Ўзбекистонда кадрлар тайёрлаш тизими.

7-mavzu. Raqobatbardoshlikni oshirishda narx siyosatidan foydalanish va narx shakllanishining boshqarish usullari

Raqobatning turli ko'rinishlari sharoitida raqobatbardoshlikni oshirishda narx omilidan foydalanish, нархнинг шаклланишига бозорнинг холати, мукаммал ракобат шароитида нархнинг шаклланиши, монопсония шароитида нархнинг шаклланиши, raqobatlik narxlar shakllanishida davlat narx siyosatining o'rni, нархларни эркинлаштиришнинг bosqichlari, narx shalklanishining makro va mikroiqtisodiy shart-sharoitlari, monopol bozorlarida narx shakllanishini boshqarish usullari.

8-mavzu. Korxonalarning raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi omillar

Sanoat korxonalarida marketing boshqaruvida tashkiliy-iqtisodiy механизм, Республикасида кимё саноати корхоналарини модернизациялаш, barqaror raqobatbardoshlikni ta'minlashda inson omili, илмий-техникавий ривожланиш va ustuvor raqobatbardoshlikni

ta'minlashda ilmiy-texnikaviy va innovasion strategiya.

9-mavzu. Korxonalarda barqaror raqobatbardoshlikni ta'minlash strategiyasi va uning samaradorligi

Barqaror raqobatbardoshlikni ta'minlash marketing strategiyasini ishlab chiqish, бозордаги фирмалар ўртасида ахборотнинг юриши, ресурс ёки истеъмолчиларга эришиш омиллари. "O'zkimyosanoat" kompaniyasi tarkibidagi "Farg'onaazot" korxonasi uchun raqobatbardoshlik marketing strategiyasi, замонавий ишлаб чиқариш назариясининг моҳияти, "Ўзкимёсаноат" корхоналарини бошқаришга янгича ён- дошиш, korxonalarda barqaror raqobatbardoshlikni ta'minlash strategiyasining iqtisodiy samarasi va иқтисодни бошқариш самарадорлиги.

10-mavzu. Raqobatning innovasiyalarni tadbiq etish strategiyasi

Innovasion investisiyalarning milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishdagi roli, инновацион инвестициялар такрор ишлаб чиқариш ва иқтисодий ўсиш. Ўзбекистон шароитида инновацион корхоналарнинг муваффақиятли фаолиятини таъминлаш, iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida raqobat muhitini shallantirishning innovasion omillari, raqobatning kuchayishi sharoitida mintaqalarni rivojlantirishning investisiyaviy-innovasion strategiyasi va моддий-технологик инновациялар инвестициявий жараён воситасида жорий этилиш.

11-mavzu. O'zbekistonda raqobatchilik muxitining vujudga kelishi va monopoliyaga qarshi qonunchilik

Raqobatchilik muhitining vujudga kelishi va uni saqlashda davlatning roli, Respublikamizda sog'lom raqobat muhitini yaratishga oid O'zbekiston Respublikasining maxsus qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Monopoliyadan chiqarish va raqobatni rivojlantirish davlat qo'mitasining iqtisodiyotni barqaror rivojlanishidagi roli.

12-mavzu. Raqobatni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari

O'zbekiston iqtisodiyoti raqobatbardoshligini oshirishda modernizasiya jarayonlarining o'rni, iqtisodiyotdagi integrasiya jarayonlarining mamlakat iqtisodiyoti raqobatbardoshligiga ta'siri, globallashuv va O'zbekistonning jahon xo'jaligiga integrasiyalashuvining bog'liqligi hamda iqtisodiyotni erkinlashtirishning hozirgi zamon yondashuvlari.

III. AMALIY MASHG'ULOTLARLAR BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR (Seminar mashg'ulotlari)

1-mavzu. Raqobat nazariasi evolyusiyasi
2-mavzu. Mukammal va nomukammal raqobat nazariyalari.
3-mavzu. Raqobat kuchlari nazariyasi.
4-mavzu. Raqobatbardoshlik va uning namoyon bo'lish shakllari.

5-mavzu. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini baholashga nisbatan uslubiy yondashuvlar.
6-mavzu. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishning ijtimoiy omillari.
7-mavzu. Raqobatbardoshlikni oshirishda narx siyosatidan foydalanish va narx shakllanishining boshqarish usullari.
8-mavzu. Korxonalarning raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi omillar.
9-mavzu. Korxonalarda barqaror raqobatbardoshlikni ta'minlash strategiyasi va uning samaradorligi.
10-mavzu. Raqobatning innovasiyalarni tadbiq etish strategiyasi.
11-mavzu. O'zbekistonda raqobatchilik muxitining vujudga kelishi va monopoliyaga qarshi qonunchilik.
12-mavzu. Raqobatni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari.

Amaliy mashzulot mavzularida fanning sillabusini ishlab chiqishda qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritilishi mumkin.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akadem guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. MUSTAQIL TA'LIM

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Hozirgi zamon iqtisodiyotida raqobat rivojlanishining asosiy yo'nalishlari
2. Raqobat kurashining shakllari va usullari
3. Monopoliyalar, ularning amal qilish va tartibga solish xususiyatlari
4. Iqtisodiy o'sishning mohiyati, asosiy tavsifnomasi va modeli
5. Makroiqtisodiy muvozanatlikning mohiyati va unga erishish yo'llari
6. . Raqobat strategiyasi va raqobat bosqichlari
7. Raqobatning iqtisodiy mazmuni va shakllanishining asosiy tamoyillari
8. Matematik modellashtirishning raqobatbardoshlikni baholashda ahamiyati
9. Korxonaning risklarni baholash
10. Raqobatbardoshlikni oshirihda biznes-rejaning o'rni varoli
11. Korxona rentabilligini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularning tahlili
12. Korxonalarni raqobatbardoshligini oshirishda pul oqimlarini boshqarish
13. Raqobatbardoshligini oshirishda aktivlarni boshqarish
14. Tovar raqobatbardoshligini baholash bosqichlari
15. Raqobatbardoshlikni ta'minlashda innovatsiyalarni tadbiq etish yo'llari
16. Mamlakat iqtisodiyoti raqobatbardoshligini ta'minlashda modernizatsiya jarayonlarining o'rni
17. Erkin raqobat muhitin shakllanishida davlatning roli
18. Raqobat muhiti va samaradorligini oshirish yo'llari
19. Raqobatbardoshlikni oshirishda inson omili

	20. Raqobatbardoshlikni baholashning usullari *Fanning sillabusini ishlab chiqishda mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzularida ko'shimcha va o'zgartirishlar kiritilishi mumkin.* Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha magistrlar tomonidan mustaqil ishlar, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3	**V. FAN BO'YICHA KURS ISHI (LOYIHASI)** Raqobat strategiyasi fanidan kurs ishi rejalashtirilmagan.
4	**VI.Ta'lim natijalari. Kasbiy kompetensiyalari. Magistr bilishi kerak:** Fanni o'zlashtirish natijasida magistr: - raqobat tushunchasi, maqsadi va vazifalari; - raqobatbardoshlikning tasniflanishi; - monopoliyani mohiyati va vazifalari; - raqobatning evolyusiyasi; - bozorni tadqiq qilishning zamonaviy konsepsiyasi; - raqobatni ta'minlashda marketing tadqiqotlari; - raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqish; - raqobatning bosqichlari va vazifalari; - raqobat turlari va usullari; - mukammal raqobat tushunchasi mazmuni. mukammal raqobatdagi bozor modeli shartlari; - nomukammal raqobat turlari, amalga oshish sabablari; - raqobat muhtini shakllantirish va rivojlantirish; - M.Porterning raqobatning besh kuchi nazariyasi; - korxona (firmada) raqobat tahlilida SWOT analizini qo'llash; - korxona (firmada) raqobat tahlilida "McKinsey 7S" tahlil modelini qo'llash; - raqobatbardoshlik tushunchasining iqtisodiy mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari; - raqobatbardoshlikni tavsiflovchi muhim ko'rsatkichlar; - raqobatbardoshlik darajalari; - tovar raqobatbardoshligini baxolash bosqichlari; - raqobatbardoshlikni shakllantirish va rivojlantirishning m. porter modeli (milliy romb); - milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishda inson taraqqiyoti konsepsiyasining roli; - raqobatning turli ko'rinishlari sharoitida raqobatbardoshlikni oshirishda narx omilidan foydalanish; - raqobatlik narxlar shakllanishida davlat narx siyosatining o'rni; - monopol bozorlarida narx shakllanishini boshqarish usullari; - sanoat korxonalarida marketing boshqaruvida tashkiliy-iqtisodiy mexanizm; - barqaror raqobatbardoshlikni ta'minlashda inson omili; - ustuvor raqobatbardoshlikni ta'minlashda ilmiy-texnikaviy va innovasion strategiya qo'llash; - bozorni tadqiq qilish;

	- marketing tadqiqotlarini o'tkazish; - raqobatning kuchayishi sharoitida mintaqalarni rivojlantirishning investisiyaviy-innovasion strategiyasi; - raqobatchilik muhitining vujudga kelishi va uni saqlashda davlatning roli; - Respublikamizda sog'lom raqobat muhitini yaratishga oid O'zbekiston Respublikasining maxsus qonunlari bilish; - O'zbekiston Respublikasi Monopoliyadan chiqarish va raqobatni rivojlantirish davlat qo'mitasining iqtisodiyotni barqaror rivojlanishidagi rolini anglash; - O'zbekiston iqtisodiyoti raqobatbardoshligini oshirishda modernizasiya jarayonlarining o'rni yuzasidan ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak; - iqtisodiyotdagi integrasiya jarayonlarining mamlakat iqtisodiyoti raqobatbardoshligiga ta'siri; - globallashuv va O'zbekistonning jahon xo'jaligiga integrasiyalashuvining bog'liqligi; - iqtisodiyotni erkinlashtirishning hozirgi zamon yondashuvlari malakalariga ega bo'lishi kerak.
5.	**VI. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar xaqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki testni topshirish.
6.	**ASOSIY ADABIYOTLAR:** 1. Michael E. Porter. Competitive strategy: Techniques Analyzing Industries and Competitors. The free press. New York London Toronto Sydney Singapore. 2017 y. 840 p. 2. M.E.Porter. The Competitive Advantage of Nations. – Free Press; 1 edition (Jun 1 1998). – 896 p. 3. Porter, M. E. The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. NY: Free Press, 2010. 4. Чиркунов Олег Анатольевич Государство и конкуренция; Новое литературное обозрение (НЛО) - М., 2016. - 277 с. 5. K.J. Mirzaev, S.B. Boboqulov. Raqobat strategiyasi. /O'quv qo'llanma/ Samarqand.: SamISI, "STAP-SEL" MChJ. Nashriyot-matbaa bo'limi, - 2022 y. 198 bet. **QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:** 6. "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T.: O'zbekiston, 2023.- 46 b. 7. O'zbekiston Respublikasining Raqobat to'g'risida Qonuni. №O'RQ-319. 2012 yil 6 yanvar. 8. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: : "O'zbekiston", 2017. - 488 b.